

**КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО,  
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО,  
КРИМІНОЛОГІЯ**

**Плиска В.О.**

*студент,*

*Науковий керівник: Шевченко Т.В.*

*старший викладач,*

*Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ*

**КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА  
ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ЗА СТ. 126<sup>-1</sup> КК УКРАЇНИ**

Конфліктні ситуації виникають в будь-якій сім'ї, але є випадки, коли сімейні сварки несуть загрозу для життя та здоров'я членів сім'ї. Згідно статистичних даних, кожна третя особа в Україні постраждала від насилля у сім'ї. Проблема домашнього насильства постала перед суспільством давно, але за останні роки фахівцями (юристами, психологами, політиками, соціологами, медиками та ін.) було приділено увагу таким питанням. За останні роки міжнародні норми були імплементовані в національне законодавство, зокрема до Кримінального кодексу України (далі – КК). Так, до Загальної частини КК України додано новий розділ Розділ XIII-1 «Обмежувальні заходи» та відповідно стаття 91-1 «Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство» [1]. Отож, вирішення цієї проблеми та актуальність цієї теми є вкрай важливою для усіх країн світу.

Метою даного дослідження є з'ясування необхідності подолання такої проблеми, а також аналіз випадків домашнього насильства в Україні.

Після підписання Стамбульської конвенції, в Україні у 2017 році до КК України додана стаття 126<sup>-1</sup> «Домашнє насильство», яка раніше зазначалася у Кодексі про адміністративні правопорушення. До цього, більшість вважала, що насилля у сім'ї не є глобальною

проблемою, але випадки почали збільшуватися та мали свої негативні наслідки.

Хибною є думка, що домашнє насильство – це фізичне завдання шкоди одному членові сім'ї від іншого члена сім'ї. Насправді, це не так. Загалом, існують 4 типи домашнього насильства:

1. Фізичне насильство (побої, штовхання, перешкоджання вільному пересуванню і т.д.);

2. Психічне насильство (погрози, образи, критика, насмішки, обмеження у виборі кола спілкування тощо);

3. Економічне насильство (позбавлення харчування, коштів, примушування до жебрацтва тощо);

4. Сексуальне насильство (примушування до статевих відносин, чи перегляду порнографічних матеріалів і т.д.) [2, с. 15–19].

Доречно вказати, що в більшості ситуацій домашнє насильство поєднується із супутніми видами кримінальних правопорушень і тоді потребує кваліфікації за сукупністю кримінальних правопорушень. Наприклад за сексуальне насильство настає кримінальна відповідальність за домашнє насильство ст. 126-1 КК та зґвалтування ст. 152 або сексуальне насильство ст. 153, ст. 154 КК України. Або, за домашнє насильство та спричинення різного ступеня тяжкості тілесних ушкоджень (ст. ст. 121–125 КК).

Не варто вважати, що від домашнього насильства страждають тільки жінки. Також часто трапляються випадки, коли від насильства у сім'ї страждають діти, рідше – чоловіки.

За статистичними даними, у 2019 році було зафіксовано 130 тисяч звернень від громадян України стосовно домашнього насильства, що на 15 % більше у порівнянні з 2018 роком. Загалом, 88 % звернень надійшли від жінок, 10 % – від чоловіків та 2 % отримано від дітей. Що стосується 2020 року, в цей період ситуація погіршилася і стала вкрай поганою. Під час карантину, потерпіли від домашнього насилля навіть ті, хто до цього з ним не стикався. Проблеми такого насильства, під час пандемії, загострилися через постійне перебування усіх членів сім'ї у закритому приміщенні. Зазначаючи статистику у цифрах, випадки під час карантину збільшилися на 40 %. На теперішній момент, лише за 2021 рік в Україні було зареєстровано близько 1000 звернень стосовно насилля в сім'ї [3]. Сюди можна

додати також високий рівень латентності, який обумовлений моральними принципами та ментальністю, коли члени родини, які потерпають від домашнього насильства повинні терпіти заради збереження сімейних стосунків. Особливу увагу необхідно приділити неповнолітнім та малолітнім, які в силу свого віку не можуть звернутись із порушенням своїх прав, а в більшості випадків не знають про порушення таких прав. Якщо взяти географію розповсюдження домашнього насильства, то варто зазначити більший ступінь латентності в сільській місцевості.

Психологи стверджують, що постраждалими є не тільки 2 %, що зазначають у статистиці, а набагато більше. Провівши дослідження, було виявлено, що кожна сьома жінка страждала від насилля в сім'ї у віці 15 років. Зазвичай, зіштовхнувшись із домашнім насиллям, діти не знають до кого звертатися та не бачать виходу із цієї ситуації. Доречно вказати, що малолітні та неповнолітні діти зазнають насилля в сім'ї частіше, ніж вважає більшість. Через те, що дитина потрапляє у хвилю агресії, вона не розуміє що відбувається, відчуває себе беззахисною та отримує величезний стрес, що відгукується на її психічному стані, довірі до дорослих, соціалізації у майбутньому, викривлення поняття інституту сім'ї та інше. Зазвичай, діти зустрічаються із фізичним та психологічним насиллям. Отримуючи образи по відношенню до себе, вони вважають, що так повинно бути. У деяких сім'ях, психологічний вплив на дітей – звичка. Під час пандемії такі проблемні питання лише загострилися та потребують негайного втручання з боку державних органів.

Не слід забувати про категорію дітей, які спостерігають за актами насилля, що трапляються по відношенню до одного із батьків. Спостерігаючи за статистикою, дослідники дійшли висновку, що у шість разів частіше діти, матері яких зазначали знущань, намагаються покінчити життя самогубством, а близько 50 % з них вживають алкоголь чи заборонені речовини. Деякі вчені вважають, що потрібно виділити п'ятий тип домашнього насильства, який стосується дітей – емоційна образа. До нього відносять: приниження, крики, ігнорування, висміювання та маніпулювання дитиною, що у шість разів частіше діти, матері яких зазначали знущань,

намагаються покінчити життя самогубством, а близько 50% з них вживають алкоголь чи заборонені речовини.

У будь-якому разі, домашнє насильство впливає на поведінку людини та має свої негативні наслідки, але більшої шкоди зазнають діти. Після таких ситуацій, у дитини з'являються страхи, як і у дорослого, міняється поведінка, але окрім цього, з'являється проблема висловитися вербально. У майбутньому, така людина матиме проблеми у особистому житті.

Отож, провівши аналізуючи дану тему, було зрозуміло, що домашнє насильство в Україні є однією із головних проблем, які потрібно вирішувати якнайшвидше. Варто зазначити, що домашнє насильство – це не лише проблема тієї сім'ї, а всього суспільства. Ставши свідком у такій ситуації потрібно негайно звернутися до правоохоронних органів чи у центри надання допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства. Особливу увагу необхідно приділити дітям, які є найбільш незахищеними в цій ситуації, і саме від дорослих буде залежати як складеться їх подальше життя. Проблему можна вирішити – об'єднавши зусилля, як правоохоронними органами так і громадським організаціями. Внесені зміни до Кримінального кодексу України та Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» привели національне законодавство у відповідність до міжнародних стандартів протидії домашньому насильству і заповнили прогалини.

### Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 2001, № 25–26, ст. 131 (дата оновлення: 02.03.2021) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 29.03.2021).
2. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017. *Відомості Верховної Ради України*. № 5, ст. 35.
3. Домашнє насильство: кого і за що карає закон? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/details/29000805.html> (дата звернення: 29.03.2021).
4. Офіс Ради Європи в Україні. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/domestic-violence-from-facts-to-acts-how-will-the-istanbul-convention-improve-the-situation> (дата звернення: 29.03.2021).